

REFERAT FRÅN EKFRÄMJANDETS EXKURSION I HALLAND 2006

För att systematiskt beta av exkursionslän på den svenska västkusten blev det Hallands län som kom att bli föremål för Ekfrämjandets exkursion och årsmöte 2006. Genom den omorganisation av skogsmyndigheten som genomförts där Halland numera ingår i Skogsstyrelsens region väst kom denna region därmed att bli exkursionsvärd för andra året i rad.

Torsdagen den 14 september

Exkursionen inleddes med samling utanför Hotel Laxen i Halmstad. Som vanligt var vädrets makter välvilligt inställda och Ekfrämjandets ordförande Arne Mirton kunde i kvalmig sensommarvärme hälsa 77 ekfrämjare välkomna. Arne lämnade därefter över ordet till de två personer som på ett utomordentligt entusiastiskt sätt tagit på sig arbetet med såväl noggrann exkursionsplanering som engagerad exkursionsledning nämligen Lasse Svensson från Skogsstyrelsen i Halmstad och Ulf Johansson från Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

Lasse och Ulf berättade att vi den första dagen skulle besöka Ramlösa plantskola och att den andra dagen skulle ägnas åt Sperlingsholms gods och Tönnersjöhedens försökspark. Efter ytterligare några praktiska instruktioner delades exkursionsmapparna ut och deltagarna fördelades på de två exkursionsbussarna. Under färden längs E6 mot Ramlösa plantskola gav Lasse och Ulf i sina respektive bussar en snabb betraktelse över Hallands växlande historia och de

naturgeografiska förutsättningarna för odling av det ena och det andra.

Ramlösa plantskola

Efter en föredömligt kort transportsträcka kunde exkursionsdeltagarna snart åter kliva ut i det vackra vädret. Dock inte i Ramlösa som man kanske kunde ha trott utan i Snapparp invid Lagan i höjd med Laholm. Här har Ramlösa plantskola AB en av sina två plantskolor. Staffan Jensen, ekfrämjareveteran och tidigare ägare av Ramlösa plantskola hälsade välkommen. Staffan förklarade att just denna plats var idealisk för en skogsplantskola. Här fanns ett bra klimat med sol och värme samt god tillgång på vatten från Lagan. Det mesta av de frön och ollon som plantskolan behöver insamlar man själva. De måste dock komma från godkända frötäktsbestånd. För de flesta trädslagen är det ingen brist på frö. Askfrön och bokollon kan lagras flera år medan det samma ej gäller för ek. Då det ofta är långt mellan de riktigt goda ekollonåren kan det ibland vara brist på ekollon. Senast det var ett bra ekollonår var 2002/2003. Ekollon plockas i sept-okt och sås antingen på hösten (med risk för sorkskador) eller lagras i några minusgrader och rätt luftfuktighet under vintern för att sås i mars-april men har då tappat lite i grobarhet.

För frön och ollon från godkända frötäktsbestånd utfärdas s.k. stambrev. Det är ett unikt dokument som anger det enskilda frö/ollonpartiets ursprung. Med hjälp av stambrevet går det alltid att i ett

senare skede, exempelvis av forskningsintresse, gå tillbaka och ta reda på vad enskilda bestånd har för bakgrund.

En svårighet plantskoleägaren ställs inför är marknadens variationer. Det är inte helt lätt att i tid förutse vilken efterfrågan det kommer att bli på de olika trädslagen. Det kan handla om stora snabba variationer i frötillgång, efterfrågan, konjunkturen och bidragssituation. Under senare år tycks det kunna skönjas en något ökande trend när det gäller intresset för lövträd generellt.

Den del av marknadspåverkan som styrs av bidragssituationen kunde Arne Mirton berätta mer om. För återbesogningsarbetet efter stormen Gudrun avsatte staten totalt 450 miljoner kronor. Av dessa hoppas man att 200 miljoner ska användas för att skapa ny lövskog. Flera olika alternativ finns. Mer detaljerat finns stödet beskrivet i en folder som fanns i exkursionsmappen men som också kan beställas från närmaste skogsstyrelsekontor.

Prisutdelning

Därmed var det dags för eftermiddagskaffe. Ekfrämjandet vill särskilt tacka Ramlösa plantskola som stod för denna förtäring. Förutom kaffe med smörgås bjöds det på Ramlösas egna äpplen. Mycket uppskattat!

I samband med kaffet delades Ekfrämjandets länspris ut till Max Jensen. Max har tagit över ansvaret för plantskolan från sin far och driver nu verksamheten vidare inom familjen. Prismotiveringen finns på annan plats i detta nummer av Ekbladet.

Underskattad lind

I närheten av plantskolan finns en av landets två fasta provtyper för lind. Här har man kunnat följa utvecklingen under ord-

nade former sedan beståndet anlades 1967. Ulf Johansson redogjorde för produktionssiffror som visade att linden under de fyrtio år som nu gått haft en löpande volymtillväxt som vida överstigit vad bok och ek kunnat prestera. Kanske ett alternativ att tänka på åtminstone där asken kan kännas som ett osäkert val. Lindens kvalitet varierar dock rätt kraftigt och det är nödvändigt att man i samband med gallringarna sorterar ut de dåliga exemplaren.

Exkursionens ambition att detta år återkomma till förläggningen i god tid innan årsmöte och middag gjorde att sällskapet fick återgå till bussarna. Under återresan mot Halmstad passerades flera större flygsandsfält. Ulf och Lasse berättade om de omfattande tallplanteringar som skedde under 1800-talet och som syftade till att binda sanden och begränsa sandflykten. Flera områden med tall hade drabbats hårt av stormen 2005 och en del sand hade åter börjat flyga. De omkullblåsta träden var rätt tunga så någon större trädflykt hade inte följt i sandflyktens spår.

Årsmöte med prisutdelning

Årsmötet på hotell Laxen kunde inledas i rätt tid och det kändes nästan som om det varit onödigt god tid att komma i ordning efter första dagens exkursion. De mer formella delarna av årsmötesförhandlingarna avlöpte nästan som vanligt. Bland punkterna kan nämnas att de nya stadgarna godkändes och en resa till Polen kommer att arrangeras under 2007. Protokoll har skickats ut till samtliga medlemmar.

Marknadsgruppen, Nils Bylund och Gustav Fredriksson, lämnade en fyllig redovisning av marknadssituationen. På den redovisningen följde en lång diskussion om hur kontakterna mellan köpare och säljare skulle kunna förbättras.

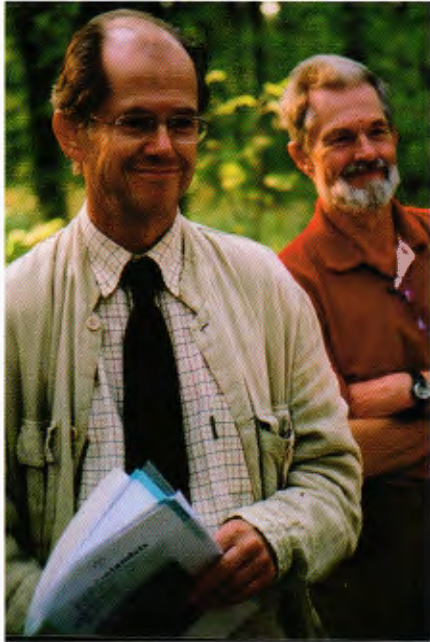
Genom en förmånlig middagsupphandling hade priset för den förestående tre-rätters middagen blivit relativt lågt. Däremot hade styrelsen, trots enträgna försök, inte kunnat utverka någon sponsor till middagsvinet. En gammal tradition var därmed bruten och det som insparats på maten gick nu i stället åt till drycken. I samband med årsmötesmiddagen visade naturfotografen Patrik Leonardsson ett mycket fint bildspel om Halland.

Fredagen den 15 september

Pigga och i fortsatt god tid äntrades exkursionsbussarna klockan 8.00 på fredagsmorgonen. Ulf och Lasse fortsatte som bussvärdar och hälsade god morgon. De gjorde en kort beskrivning av dagens övning. Det skulle komma att handla om besök hos två markvärdar, Sperlingsholms gård och Tönnersjöhedens försökspark. Vi skulle därmed nu förflytta oss ett kort stycke öster ut från Halmstad räknat.

Morgonbön

Dagens första exkursionspunkt var Sperlingsholms kyrka. Med viss andäktighet tågade sällskapet värdigt in i den fina kyrkan och slog sig ner på kyrkbänkarna. Strax därpå uppenbarade sig ägaren till Sperlingsholm Nils Kuylenstierna. Nils hälsade oss välkomna och berättade inledningsvis om hur farfadern Carl Sebastian hade ägnat sig åt att uppföra en mängd olika byggnader på fastigheten. Från kvarn, kostall, ridhus, kraftstation till kyrkan som påbörjades 1907 och invigdes 1909. Farfadern var även mycket intresserad av skog och jakt. Det var på den tiden en hel del tjuvskytte med T-Fordburna tjuvjägare. För att i någon mån försvåra tjuvjakten planterades granbårder längs vägarna på fastigheten.

*Nils Kuylenstierna, Sperlingsholm. -
Foto: Boris Möllerström.*

Nils berättade därefter om hur skötsel nu är inriktad. Han kom därvid in på begrepp som "outsourcing" i betydelsen att ha så lite fast anställd personal som möjligt och "utveckla härlighetsvärdena". Med det senare menades att filosofin med att äga och förvalta en egendom bör vara att förutom ett effektivt utnyttjande av markernas produktionsförmåga även kunna utveckla de kultur- och naturvärden som finns i stort mått på fastigheten. Mycket av ekskogarna på fastigheten är präglade av det 300-åriga ägandet.

Vanligt och mindre vanligt

Det hör inte till vanligheterna att vid Ekfrämjandets exkursioner ha en exkursion i kyrkomiljö. Denna lite ovanliga inledning måste därför raskt brytas och bytas till en mer vanlig nämligen ett medelålders ekbestånd av holländskt ur-

prung. En sådan punkt letades raskt upp och vi hamnade på en försöksyta där Sveriges lantbruksuniversitet genom Tönnersjöhedens försökspark ville visa beståndsutveckling och skötsel i planterad ekskog. Här var förutsättningarna för ekodling mycket gynnsamma med en av de bästa eckboniteterna. Traditionsenligt diskuterades här framtida skötsel, vattskott och underväxt.

Denna återgång till ordningen blev inte långvarig eftersom det nu skedde en förflyttning till huvudbyggnaden. Framför den samma bjöd Skogssällskapet på förmiddagsfika. Nils Kuylenstierna berättade här mycket medryckande om den tid då Halland blev svenskt.

Lennart Jonsson från Skogssällskapet som sköter skogen på fastigheten gav oss fakta om skogen. Arealen uppgår till 3300 ha och 7 % är avsatt för naturvårdsändamål. De höga naturvärdena är huvudsakligen knutna till ädellövskogsmiljöer. Granen är det helt dominerande trädslaget och uppgår till 75% av virkesförrådet. Skogen drabbades hårt av stormen 2005. Drygt 20 % av virkesförrådet föll. Inte bara granen drabbades utan även tall och lärk blåste ner. Återbeskogningen har påbörjats och i trädslagsvalen är inriktningen nu att öka lövandelen främst genom snabbväxande löv såsom hybridasp.

Exkursionen skulle nu fortsätta utan Nils Kuylenstierna varför Arne Mirton passade på att tacka Nils för det engagerade värdskapet och överlämnade en tyngre ekfrämjandepresent.

Köp och säljkatalog

Fortfarande i anslutning till godset tog nu Dan Karlsson från Skogsstyrelsen över. Dan presenterade det EU-finansierade projekt som pågick på distriktet under år 2003 och som hade till syfte att underlätta kontakterna mellan köpare och

säljare av mindre volymer lövvirke. Ett av resultaten blev en katalog som redovisade 20 olika företag som förbrukade lövvirke i länet. Då medlen tröt har projektet ej kunnat fortsätta och idéer om någon form av internetkatalog har inte kunnat förverkligas.

Gustav Fredriksson kommenterade med de tankar om "lövmejeri" som funnits i Skåne och som gick ut på att flera säljare skulle samla sitt lövvirke på en plats dit köpare inbjöds för att bjuda på varorna. I det pågående ädellövprogrammet på SLU i Alnarp söker man medel för att utveckla lövmejeritankarna ytterligare.

Stefan Andersson, också han från Skogsstyrelsen gav en dagsöversikt när det gäller skogsskador och framförallt de som hade koppling till ask och ek. En sammanfattning av läget presenterades under en av flikarna i mappen. Stefan fick med sig hela exkursionsskaran på en skogs promenad över stock och sten och en mindre ravin till en ek- och bokskog. Den vanskliga promenaden ledde turligt nog inte till några ekfrämjandeskador utan framme i skogen sattes sällskapet i arbete. Det gällde att under kort tid bedöma hur skogen fortsättningsvis skulle skötas, vilka naturvärden man skulle ta hänsyn till m.m. Här kom debattlusten fram och många olika förslag såg dagens ljus. Allt från det mer individbetonade skötselalternativ till mer storskaliga. Något egentligt facit finns det sällan utan lösningen ligger mer i vad den enskilde ägaren har för ambitioner.

Skogskaffe

Denna kraftansträngning gjorde att många nu började se fram mot den lunch som skulle bli nästa programpunkt. För att nå denna punkt krävdes nu en busstransport till Tönnersjöhedens försökspark. Även

På Tönnersjöhedens försökspark. - Foto: U. Olsson.

under denna transport ökade deltagarnas bildningsgrad genom mer information från bussguiderna. På en naturskön plats i sjönära läge brann en brasa vid vilken riktigt skogskaffe var under kokning. Fältlunchen serverades av kocken med medarbetare och sponsrades av Skogsstyrelsen. Regionchefen Hjördis Astfeldt och distriktschef Sven Nilsson som inte kunnat vara med under första exkursionsdagen passade nu på att hälsa välkomna till länet. Sven beskrev därefter den rådande situationen när det gäller granbarkborrarna. Deras ökning av medlemsantalet kunde göra vilken förening som helst avundsjuk. Sven påtalade att det är av yttersta vikt att alla skogsägare noggrant följer utvecklingen på sina fastigheter och ser till att få ut vindfällan och angripna träd i tid.

Ulf Johansson kunde därefter hälsa exkursionsdeltagarna välkomna till Tönnersjöhedens försökspark. Ulf som förstås haft särskilt stort ansvar för efter-

middagen presenterade de övriga medarbetare som skulle medverka. Det var Per Magnus Ekö och Matts Carlsson från SLU i Alnarp.

Ulf och hans medarbetare hade som vanligt gjort ett gediget förarbete och ur den stora mängd försök valt ut ett axplock av knivigheter för att skapa debatt. Det var:

Gran och ädellöv

På denna punkt hade man planterat radvis med gran och bok. Frågeställningen här var att söka svar på frågan om denna blandning skulle ge ett bättre såväl ekonomiskt som kvalitativt utfall än ren bok. Resultaten hittills pekar på att det ekonomiskt blivit ett bra resultat och vad gäller kvaliteten syns hittills i alla fall inte någon försämring jämfört med rena bokbestånd. På frågan om det var svårare att sköta blev svaret att det är det nog men den saken var inte riktigt vetenskapligt undersökt. Däremot befarade man en

ökad stormkänslighet. Det finns flera teorier om varför stormkänsligheten ökar i blandbestånd. En teorin bygger på att i ett blandbestånd är krontaket ojämt vilket ger vinden mer att ta tag i. En annan teori bygger på att granen i ett blandbestånd står mer skyddad sommartid av lövträdens lövskrud. Granen tvingas inte att utveckla en stabilitet i rotsystemen. När löven släpps och vinterstormarna sätter in står granen där och får klara sig själv. Och då går det som det går.

Ek på svag mark

På denna punkt med låg bonitet hade en ekskog anlagts 1925. Kunde det löna sig på svaga marker? Ja, den frågan fick väl inget riktigt bra svar. Det som är viktigast i ekskogsskötseln är kontinuitet, både när det gäller ägare, förvaltare och skötare. Det är snarare här det avgörs om resultatet ska bli bra. Hur bra mark man än har så spelar det ingen roll om man inte sköter produktionen på rätt sätt.

Nya stadgar

Den sista exkursionspunkten, björk, var vald för att manifestera Ekfrämjandets nya stadgar. "Sällskapetets uppgift är att verka för god skötsel av lövskog, främst ek- och annan ädellövskog".

Det sägs att björken bara producerar 40 % av vad granen gör. Många protesterar mot det och säger att det inte kan

stämna. Problemen med trädslagsjämförelser ligger i att de olika trädslagen har olika tillväxttakter i olika åldrar. Man slås t.ex. av björkens snabba ungdomstillväxt men den klingar snart av. De resultat som kunde presenteras på denna punkt och som byggde på 1400 observationen visade att björkens produktion jämfört med gran var 46 %. På svagare marker blir skillnaden mindre men på de sydsvenska bättre markerna når björken inte på långa vägar upp till granens nivå. Tilläggas ska kanske att jämförelsen avser volymproduktionen. När det gäller torrsubbans blir skillnaden mindre.

Diskussionen på denna punkt blev intensiv och berörde allt från produktion till skogsvårdslag. Till slut måste Arne Mirton bryta av för att inte fredags- eftermiddagen skulle hinna övergå till kväll. Någon sammanfattning gavs det inte tid till. Arne kunde dock konstatera att den föräning han haft att denna exkursion skulle komma att höra till en av Ekfrämjandets mest välplanerade kom att infrias till fullo. Arne avslutade med att på Ekfrämjandets vägnar tacka Lasse Svensson och Ulf Johansson för det utomordentliga arbete de lagt ner och hoppades att de kände av Ekfrämjandets stora uppskattning.

Vid pennan

Lars Dahln